

تحلیل و نقدی کلی بر کتاب‌های زبان انگلیسی دوره اول متوسطه بر پایه الگوی یارمحمدی (۱۳۸۰)

آزاده نعمتی^۱

^۱ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد جهرم، گروه آموزش زبان انگلیسی، جهرم، ایران

چکیده

کتاب‌های درسی در هر نظام آموزشی می‌تواند نقش موثرتری داشته باشد. هدف از این تحقیق نقد و بررسی کلی یک سری از کتب ملی آموزش زبان انگلیسی (متوسطه اول) به نام‌های Prospect 1, 2, 3 می‌باشد. این کتاب‌های تالیفی برای مدارس بر اساس الگو یارمحمدی (۱۳۸۰) مورد نقد و بررسی قرار گرفتند. در الگو یارمحمدی (۱۳۸۰) کتاب‌ها را می‌توان از سه جنبه محتوای مطالب درسی، مهارت و کلیات ارزیابی کرد. از آنجا که کتاب‌های Prospect تازه تالیف گردیده است از همان سه جنبه محتوای مطالب درسی، مهارت و کلیات، کتاب‌های جدید مورد ارزیابی قرار گرفت و همزمان با کتاب‌های قدیم مقایسه شد. نتایج نشان داد که هرچند ممکن است هنوز نقطه ضعف‌های ی در کتاب وجود داشته باشد، از لحاظ ۳۲ خصیصه و سه مؤلفه کلی، تلاش‌های مولفان در تهیه کتاب‌های جدید زبان انگلیسی بی اثر نبوده و کتاب‌های تالیفی جدید به نسبت کتاب‌های قبلی پیشرفت کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: الگوی ارزیابی کتب درسی یارمحمدی (۱۳۸۰)، کتاب‌های زبان دوره متوسطه اول، نقد و بررسی کتب درسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه:

در آموزش و تدریس هر مطلبی علاوه بر معلم به کتاب‌های درسی نیاز است. شاید بتوان گفت که وجود یک کتاب درسی مناسب نقش معلم را کم رنگ تر می‌کند. در آموزش زبان نیز نیاز به کتاب‌های درسی محکمی برای تدریس در سیستم آموزش و پرورش می‌باشد. اقدام به نگارش اولین کتاب‌های درسی زبان انگلیسی پیش از دانشگاه در ایران به سال ۱۳۱۶ و زمان وزارت اسمائیل مرآت وزیر فرهنگ، اوقاف و صنایع مستظرفه سابق برمی‌گردد (یارمحمدی، ۱۳۸۰). همانگونه که یارمحمدی (۱۳۸۰) ذکر کرده است با آغاز جنگ جهانی فعلیت نگارش کتاب متوقف شد و به جای آن مدتها از کتاب‌های درسی مختلفی که در انگلستان تدریس می‌شد استفاده شد. بنابراین اولین کوشش هدفمند توسط آموزش و پرورش در سال ۱۳۵۰ صورت گرفت و مجموعه منسجمی برای شش سال دبیرستان آن موقع در شش جلد انتشار یافت. پس از آن تغییراتی در نظام آموزش و پرورش و هم در متن‌های درسی صورت گرفت. اخیراً نیز کتاب‌های درسی زبان انگلیسی بازنگری شده‌اند. پس از تغییر، کتاب‌های درسی دوره اول متوسطه که شامل سه سال می‌باشد توسط شربیان، خیرآبادی، علوی مقدم، عنابی سراب، فروزنده شهرکی و باقری در سال ۱۳۹۲ به نگارش در آمده است و تحت عنوان Prospect 1, 2, 3 در اختیار دانش آموزان در مقطع دوره اول متوسطه قرار گرفته است. ارزیابی کتاب‌های تازه نگارش شده در جهت پیشبرد کار و محک زدن محاسن و اجیاناً کمبودها امری طبیعی به نظر می‌رسد. کتاب درسی مناسب کتابی است که برای سطوح مختلف فراگیران مورد استفاده قرار گیرد. «هر متنی را می‌توان در بوته ارزشیابی و نقد قرار داد» (یارمحمدی، ۱۳۸۰، ص. ۱۸۲). به نقل از یارمحمدی (۱۳۸۰) پیاده کردن آنچه در ذهن می‌گذرد کار ساده‌ای نیست. لذا هدف از تحقیق حاضر بررسی کتاب‌های تالیفی جدید و مقایسه اجمالی آن با کتاب‌های قبلی در جهت پیشبرد کار آموزش زبان انگلیسی می‌باشد.

۱.۱ اهداف تحقیق

از آنجا که کتاب‌های Prospect 1, 2, 3 تازه توسط طراحان درسی ایرانی آماده شده است و جایگزین کتاب‌های قبلی شده‌اند نقد کلی کتاب می‌تواند نقاط ضعف و قوت آن را نشان دهد. بنابراین هدف از پژوهش حاضر نقد و بررسی کلی کتاب و مقایسه با کتاب‌های قبلی بر پایه الگوی یارمحمدی (۱۳۸۰) می‌باشد. هدف اصلی مقاله بررسی معیارهای زیر در کتاب‌های درسی دوره اول متوسطه و مقایسه آن با همان معیارها در کتاب‌های قدیم می‌باشد. معیارهای در نظر گرفته شده به سه قسمت کلی تقسیم شده و هر کدام دارای مؤلفه‌هایی می‌باشد. انتخاب این مؤلفه‌ها به اهداف آموزش و پرورش و شیوه‌های آموزشی حاکم بستگی دارد. این مؤلفه‌ها عبارتند از: «محتوای مطالب درسی» که شامل تلفظ، دستور و واژگان می‌باشد؛ «مهارت‌ها» که گوش کردن، سخن گفتن، خوندن و نوشتن را شامل می‌شود و «کلیات» که این سه مورد در مجموع دارای ۳۲ خصیصه می‌باشند.

بنابراین سوالات تحقیق زیر مطرح شدند:

۱. ارزیابی کتاب‌های درسی از لحاظ محتوای مطالب در مقایسه با کتاب‌های قبلی چگونه است؟
۲. ارزیابی کتاب‌های درسی از لحاظ مهارت‌ها در مقایسه با کتاب‌های قبلی چگونه است؟
۳. ارزیابی کتاب‌های درسی از لحاظ کلیات در مقایسه با کتاب‌های قبلی چگونه است؟

۲. پیشینه تحقیق

با ارزیابی مطالب و کتب درسی می‌توان در خصوص تاثیر آن بر استفاده کنندگان قضاوت نمود (تاملینسون، ۲۰۰۱). با انتخاب و تالیف یک کتاب درسی مناسب می‌توان از هدر رفتن سرمایه‌های ملی و انسانی جلوگیری کرد. کتاب‌های زبان انگلیسی جدید توسط دفتر تالیف کتاب‌های درسی جدید تالیف و انتشار یافته است. هدف از این کتاب‌ها ارتقاء آموزش زبان انگلیسی در مقاطع متوسطه بود. کتاب‌های جدید از لحاظ مختلف مورد نقد و بررسی قرار گرفته‌اند.

سودمند افشار (۱۳۹۴) با استفاده از روش ترکیبی کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم را از لحاظ نمود جنسیت و قدرت بررسی کرده است. نتایج امار توصیفی نشان داد که مطالب کتاب واقعی و طبیعی نیست. همچنین مطالب به صورت یکسویه و متعصبانه از لحاظ مقوله فرهنگی ارایه شده است. علوی نیا و زین العابدینی (۱۳۹۴) بر اساس مدل سیزر و باشتورتکمن (۲۰۰۰) کتاب زبان انگلیسی سال هفتم را مورد بررسی قرار دادند. به نظر آنان تنوع بیشتری در طراحی تمرینات درسی مورد نیاز است. از لحاظ توانش بینا فرهنگی احمدی صفا و فراهانی (۱۳۹۴) هم کتاب سال هفتم را مورد ارزیابی قرار دادند. نتایج کار نشان داد که کتاب فاقد توان بالقوه لازم برای توانش بینا فرهنگی است. رضانی و رستم بیک تفرشی (۱۳۹۴) کتاب پایه هفتم را بر مبنای دستور نقش گرای هالیدی بررسی کردند و نتایج را با آمار توصیفی تحلیل بیان نمودند. زندی مقدم و رحیمی گل خندان (۱۳۹۴) این کتاب را از دیدگاه طرح درس فعالیت محور مورد بررسی قرار دادند. بر اساس یافته‌های آنها تنها ۱۶ تمرین از مجموع ۵۷ تمرین ساختار و ماهیت فعالیت محور داشت. هوش چندگانه در کتاب‌های دوره اول متوسطه توسط سلیمی و تاسه (۱۳۹۴) بررسی شد. نتایج کار آنان نشان داد که هوش‌های کلامی، زبانی و میان فردی بیشترین کاربرد را در این کتاب داشته اند.

بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر نقد و ارزیابی کتاب‌های زبان نقاط منفی کتاب‌ها را ذکر کرده‌اند و از ذکر نقاط مثبت و یا مقایسه آن با کتاب‌های قبلی اثری نمی‌باشد. بدین منظور تحقیق حاضر سعی دارد کتاب‌های جدید را از دیدگاهی جدید بررسی نماید.

۳. روش تحقیق

۱.۳ مواد تحقیق

از آنجا که کتاب‌های دوره اول متوسطه پایه کتاب‌های درسی می‌باشد و پرمخاطب‌ترین کتاب‌هاست، کتاب‌های پایه اول، دوم و سوم متوسطه تحت عنوان Prospect 1, 2, 3 در این تحقیق مورد نقد و بررسی کلی قرار گرفته است.

۲.۳ چارچوب نظری تحقیق

از یک دهه گذشته تاکنون محققان در خارج و داخل کشور، روش‌ها و الگوهای متفاوتی جهت ارزیابی متون انگلیسی به کار برده‌اند (چاستین، ۱۹۷۱؛ تاکر، ۱۹۷۵؛ کاندلین و برین، ۱۹۷۹؛ شلدان، ۱۹۸۸؛ عامریان، ۱۹۸۷؛ شاهدی، ۱۳۸۰ و انصاری و بابایی، ۲۰۰۲). لازم به ذکر است که هر کدام از الگوها نقاط مثبت و ضعف خود را دارند. در این مقاله از الگوی ارزیابی یارمحمدی (۱۳۸۰) استفاده به عمل آمد چرا که این الگو ... لازم به ذکر است که الگوی یارمحمدی بر پایه الگوی تاکر (۱۹۷۵) بوده است.

الگوی یارمحمدی دارای سه جزء «محتوای مطالب درسی»، «مهارتها»، «کلیات» و چند زیربخش با ۳۲ صفت می‌باشد. در الگوی اولیه، ۱۸ صفت فهرست شده است اما در الگوی یارمحمدی ۳۲ صفت وجود دارد. بر اساس الگوی تاکر هر یک از این صفات وزن و امتیاز خاص خود را از ۰ تا ۵ دارد که آن را ((Value Scale (VS)) و در فارسی «ماث» یا «مقیاس ارزشی ثابت» می‌نامند. مقیاس دیگر مقیاس اکتسابی ((Marit Scale (MS)) یا «ما» در فارسی است که نشان می‌دهد هر یک از صفات مورد نظر در کتاب مورد بررسی تا چه حد محقق شده است، که تاکر این مقیاس را از ۰ تا ۴ نمره دهی کرده است. لازم به ذکر است که تعیین طیف ۰ تا ۵ برای مقیاس ارزشی ثابت و ۰ تا ۴ برای مقیاس اکتسابی صد در صد قراردادی است و می‌توانی هر عددی باشد.

۳.۳ بررسی و نمره دهی کتب دوره متوسطه اول

همانطور که در الگوی پیشنهادی یارمحمدی برای ارزیابی کتاب‌های درسی قبل از دانشگاه نشان داده شده است، باید امتیازات ارزشی را در امتیازات اکتسابی ضرب کنیم که حاصل ضرب آن (Value Merit Product (VMP)) یا «حا» می‌باشد. در این

الگو از دو نوع خط تیره و ممتد استفاده شده است که خط تیره نشان دهنده امتیازات یک کتاب آرمانی است و خط ممتد نمره دهی یارمحمدی برای کتابهای زبان انگلیسی پیش از دانشگاه می باشد. در این تحقیق، دو ستون جدید که مربوط به نمره دهی کتابهای جدید می باشد و محقق آن را «ماج» و «حاج» می نامد، باز شده است که می توان آن را هم با کتابهای قبلی و هم با نمره کتابهای آرمانی همزمان مقایسه کرد و با خط متفاوت نشان داده شده است. هر یک از این ۳۲ صفت واضح روشن است و نیازی به توضیح اضافی ندارد. نمره دهی جدید توسط محقق انجام گرفته است و اینگونه ارزیابی طبق گفته یارمحمدی (۱۳۸۰) می تواند توسط یک فرد نیز انجام پذیرد.

۴. یافته ها و نتایج

در این قسمت تحلیل داده ها و نتایج به دست آمده گزارش می شود. برای سهولت بحث، نتایج سوالات تحقیق به صورت جداگانه و در قالب جداول ۱ تا ۳ ارائه می گردد. سوال تحقیق اول به ارزیابی کتابهای درسی از لحاظ محتوای مطالب و مقایسه آن با کتابهای قبلی می پردازد.

جدول ۱. مقایسه محتوای مطالب درسی در کتابهای قبلی و جدید

معیارها	ماث	ما.ق	ماج	حاق	حاج	نا	۰	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰	
الف: محتوای مطالب درسی																		
یکم: تلفظ																		
۱. کامل بودن مطالب لازم و مربوط	۵	۲	۳	۱۰	۱۵	۲۰												
۲. مناسب بودن شیوه ارائه مطالب	۵	۳	۴	۱۵	۲۰	۲۰												
۳. کافی بودن و مناسب بودن تمرینات	۴	۲	۳	۸	۱۲	۱۶												
دوم: دستور																		
۴. کامل بودن مجموعه الگوهای لازم	۵	۳	۳	۱۵	۱۵	۲۰												
۵. مناسب بودن توالی الگوها	۴	۳	۴	۱۲	۱۶	۱۶												
۶. ارائه سازوکار لازم برای تشخیص و تمیز الگوها	۴	۴	۳	۱۶	۱۲	۱۶												
۷. کافی و مناسب بودن الگوهای تمرینی	۴	۴	۴	۱۶	۱۶	۱۶												
سوم: واژگان																		
۸. کامل بودن لغات و ترکیبات لازم با معانی مختلف در بافت و موقعیت داده شده	۵	۳	۴	۱۵	۲۰	۲۰												
۹. متنوع بودن مطالب، موضوعات و فعالیت های مناسب با ذوق افراد مختلف با توضیحات روشن	۴	۴	۴	۱۶	۱۶	۱۶												
۱۰. ارائه نقشها و فعالیت های متنوع طبیعی	۵	۲	۳	۱۰	۱۵	۲۰												
۱۱. مناسب بودن سطح مطالب از نظر قابلیت درک	۵	۳	۳	۱۵	۱۵	۲۰												

ماث=مقیاس ارزشی ثابت (value scale)؛ ما.ق=مقیاس اکتسابی قبلی (previous merit scale)؛ ماج=مقیاس اکتسابی جدید (present merit scale)؛ حاق=حاصلضرب امتیازات ارزشی در اکتسابی قبلی (previous value merit product)؛ حاج=حاصلضرب امتیازات ارزشی در اکتسابی جدید (present value merit product)

جدول ۱ نشان دهنده ارزیابی محتوای مطالب درسی در کتاب های قبلی و جدید می باشد. این جدول تلفظ، دستور و واژگان را بررسی می کند. همانطور که مشاهده می شود در بحث تدریس تلفظ در هر سه گزینه کامل بودن مطالب، مناسب بودن شیوه ارایه و کامل بودن تمرینات، کتاب در مقایسه با گذشته نمره بیشتری گرفته است که نشان دهنده بالا رفتن کیفیت تدریس تلفظ است. قسمت دوم جدول به آموزش دستور مربوط است. برای این مؤلفه چهار گزینه وجود دارد که هر چهار گزینه یعنی کامل و مناسب بودن الگوهای لازم، ارائه سازوکار برای تشخیص الگوها و کافی بودن الگوها در کتاب های جدید به نسبت کتاب های قبلی ارتقاء یافته است و در قسمت سوم جدول تدریس واژگان بررسی شده است. در کتاب های جدید واژگان در موقعیت های جدید درس داده می شوند، اغات کامل هستند، در نقش های طبیعی استفاده می شوند و قابل درک اند. نمره ۴ در این جداول نشان دهنده این است که صفات مورد نظر در کتاب کاملاً محقق شده است و همانطور که مشخص است بیشتر صفات نمره ۴ گرفته اند و نمره ۳ که نشان می دهد نیاز است بر روی آن صفت بیشتر کار شود تا کتاب کامل گردد. تنها دو مؤلفه مناسب بودن توالی الگوهای دستور و متنوع بودن موضوعات برای واژگان در کتاب های قدیم نمره کامل گرفته بودند که در کتاب های جدید نیز نمره این دو مؤلفه کامل است.

در سوال تحقیق دو ارزیابی کتاب های درسی از لحاظ مهارت ها و مقایسه آن با کتاب های قبلی مد نظر بود.

جدول ۲. مقایسه مهارت ها در کتاب های قبلی و جدید

معیارها	ماث	ماق	ماج	حاق	حاج	تا												
ب: مهارت ها																		
یکم: گوش دادن																		
۱۲. وجود تمرینات و فعالیت های تقویت گوش کردن	۵	۲	۳	۱۰	۱۵	۲۰												
۱۳. مناسب و افی بودن تمرینات گوش کردن	۲	۳	۳	۶	۶	۸												
دوم: سخن گفتن																		
۱۴. وجود فعالیت ها و تمرینات تقویت سخن گفتن	۵	۲	۳	۱۰	۱۵	۲۰												
۱۵. مناسب بودن زمینه ها و نقش های سخن گفتن انفرادی و گروهی	۲	۳	۳	۶	۶	۸												
سوم: خواندن																		
۱۶. وجود فعالیت ها و تمرین های لازم برای تقویت خواندن	۵	۴	۴	۲۰	۲۰	۲۰												
۱۷. وجود سازوکار لازم در تقویت درک مطلب	۵	۲	۳	۱۰	۱۵	۲۰												
۱۸. وجود سازوکار لازم در تقویت فنون خواندن	۵	۲	۳	۱۰	۱۵	۲۰												
چهارم: نوشتن																		
۱۹. آموزش مطلوب رسم الخط با توالی مناسب و رابطه صوت و حرف	۵	۳	۳	۱۵	۱۵	۲۰												
۲۰. رعایت سازوکار آموزش نوشتن مطالب	۴	۲	۴	۸	۱۶	۱۶												
۲۱. بهره گیری از مطالب فراگرفته در نوشتن	۲	۴	۴	۸	۸	۸												

ماث=مقیاس ارزشی ثابت (value scale)؛ ماق=مقیاس اکتسابی قبلی (previous merit scale)؛ ماج=مقیاس اکتسابی جدید (present merit scale)؛ حاق=حاصلضرب امتیازات ارزشی در اکتسابی قبلی (previous value merit product)؛ حاج=حاصلضرب امتیازات ارزشی در اکتسابی جدید (present value merit product)

جدول ۲ مهارت های چهارگانه در کتاب را بررسی می کند. همانطور که در مقدمه کتاب ها هم ذکر شده است برای نخستین بار در این کتاب ها به آموزش همزمان چهار مهارت ارتباطی توجه شده و هیچ یک از این مهارت ها به نفع دیگری کنار گذاشته

نشده است. مهارت اول مربوط به گوش دادن است. در هر دو مؤلفه وجود تمرینات گوش دادن و مناسب و کافی بودن آن‌ها کتاب‌های جدید پیشرفت کرده‌اند اما هنوز جا دارد که از لحاظ مهارت شنیداری کاملتر شود.

مهارت سخن گفتن نیز همانند مهارت گوش دادن دارای دو مؤلفه تمرینات سخن گفتن و تمرینات گروهی بود که باز در هر دو مؤلفه کتاب‌های جدید به نسبت کتاب‌های قبلی پیشرفت داشته‌اند. در مهارت خواندن نیز به سه مؤلفه وجود تمرینات برای تقویت خواندن و درک مطلب و فنون خواندن کتاب‌های تالیفی جدید بهتر شده‌اند. در مهارت نوشتن نیز با سه مؤلفه آموزش رسم الخط یا توالی مناسب و رابطه صوت و حروف، رعایت سازوکار آموزش نوشتن مطالب و بهره‌گیری از مطالب فراگرفته در نوشتن کتاب‌های اخیر کاربردی تر شده‌اند. همچنین «از ویژگی‌های کتاب حاضر شیوه آموزش الفبا و سوادآموزی است که باشیوه‌های سنتی و مرسوم در کتاب‌های پیشین تفاوت بنیادین دارد» (به نقل از نویسندگان کتاب، پیشگفتار).

در سوال تحقیق سوم به ارزیابی کتاب‌های درسی از لحاظ کلیات و مقایسه آن با کتاب‌های قبلی پرداخته شد.

جدول ۳. مقایسه کلیات در کتاب‌های قبلی و جدید

معیارها	مات	ماق	ماج	حاق	حاج	نا	۰	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
ج: کلیات																	
۲۲. تاکید بر شیوه‌ها و نظریه‌های آموزشی روز	۴	۳	۳	۱۲	۱۲	۱۶											
۲۳. بیان صریح اهداف کل دوره و هر کتاب	۴	۰/۵	۳	۲	۱۲	۱۶											
۲۴. وجود کتاب راهنمای معلم برای هر کتاب و اجزای درس	۵	۰/۵	۳	۲/۵	۱۵	۲۰											
۲۵. پوشش نظام مند برنامه درسی	۵	۳	۳	۱۵	۱۵	۲۰											
۲۶. آهنگ، توالی و شیوه معرفی اجزاء مطالب و مهارت‌ها و تکرار متناسب آنها	۴	۲	۳	۸	۱۲	۱۶											
۲۷. هدایت فراگیران به اتخاذ استراتژی‌های خودیادگیری	۳	۱	۲	۳	۶	۱۲											
۲۸. توجه به اختلافات زبان فارسی و انگلیسی و رعایت مسائل فرهنگی	۴	۱	۲	۴	۸	۱۶											
۲۹. معنادار و در متن ارائه شدن تمرینات تلفظ، استور و واژگان	۵	۱	۲	۵	۱۰	۲۰											
۳۰. تناسب مطالب در به کارگیری وسائل کمک آموزشی	۴	۱/۵	۳	۶	۱۲	۱۶											
۳۱. وجود تمرینات خود آزمایی و مرور مطالب قبلی در فواصل مشخص	۴	۳	۳	۱۲	۱۲	۱۶											
۳۲. تلفیق مطلوب فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های چهارگانه	۳	۱	۲	۳	۶	۱۲											

مات=مقیاس ارزشی ثابت (value scale)؛ ماق=مقیاس اکتسابی قبلی (previous merit scale)؛ ماج=مقیاس اکتسابی جدید (present merit scale)؛ حاق=حاصلضرب امتیازات ارزشی در اکتسابی قبلی (previous value merit product)؛ حاج=حاصلضرب امتیازات ارزشی در اکتسابی جدید (present value merit product)

جدول ۳ مربوط به بررسی کلیات کتاب می‌باشد. با نگاهی به این جدول و مقایسه نمرات اکتسابی کتاب‌های قبلی و جدید مشخص می‌شود که کتاب از لحاظ کلیات پیشرفت زیادی داشته است. در مقدمه کتاب آمده است که کتاب با رویکرد ارتباطی فعال خودباورانه مطرح در برنامه درسی تهیه و تدوین شده است که یکی از نقاط قوت کتاب جدید است.

برخی از مؤلفه‌ها مانند بیان صحیح اهداف دوره و وجود کتاب راهنمای معلم برای هر کتاب و اجزای درس در کتاب‌های قبلی نمره ۰,۵ (نیم) را کسب نموده‌اند که در کتب جدید این نمره به نمره ۳ تبدیل شده است یعنی نواقص برطرف شده‌اند.

همچنین در مقدمه کتاب ذکر شده است که از ویژگی‌های این بسته آموزشی وجود کتاب دانش آموز، کتاب کارف کتاب معلم، لوح فشرده، فلش کارت معلم و ... می‌باشد. تنها در گزینه رعایت مسائل فرهنگی کتاب پیشرفت چندانی نکرده است «چرا که بیش از حد مسائل فرهنگی رعایت شده است و هیچ نشانی از دنیای غیر ایرانی در آن نیست و کتاب به صورت جزیره‌ای سعی در بومی سازی مطلق آن داشته است» (پیش قدم و رستمی سرابی، ۱۳۹۴، ص. ۳۶).

۵. بحث و نتیجه گیری

نقد و بررسی موارد آموزشی فرایندی پویاست و بر اساس گفته الیس (۱۹۹۷) ارزشیابی پس از تدریس اهمیت دارد. هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی کتب انگلیسی دوره اول با نام Prospect 1, 2, 3 بر اساس الگوی یارمحمدی (۱۳۸۰) و مقایسه آن با کتاب‌های پیشین بود. همانطور که در جدول‌های ۱ تا ۳ نشان داده شد کتاب از نظر محتوای مطالب درسی، چهار مهارت اصلی و کلیات به نسبت کتاب‌های قبلی پیشرفت زیادی داشته است. هر کار تازه‌ای نقاط ضعف و مثبتی دارد که قابل بررسی است. مقایسه کتاب‌های فعلی با کتاب‌های قبلی نشان دهنده این است که دست اندرکاران برای ارتقا کتاب تلاش بسیاری داشته‌اند هر چند که برخی از محققان از جنبه‌های مختلف کتاب‌ها را بررسی کرده و نتایج مختلفی گرفته‌اند. به عنوان مثال سودمند افشار (۱۳۹۴) با بررسی کتاب پایه هفتم یا Prospect 1 به برخی نقاط ضعف کتاب اشاره کرده است. به عقیده وی واقعی و طبیعی نبودن مطالب، ارایه یکسویه و متعصبانه مقوله فرهنگ، عدم جذابیت موضوعات، محدود بودن به موقعیت‌های موجود در کتاب‌های درسی (درس و مدرسه) و همچنین بیان جنسیت در مطالب و تصاویر به نفع مردان می‌باشد. نتایج میرزایی و طاهری (۱۳۹۴) با نتایج تحقیق حاضر همخوانی دارد. آن‌ها نیز نتیجه گیری کرده‌اند که از مزایای کتاب‌های درسی حاضر «تامین منابع و وسایل کمک آموزشی مختلف شامل کتاب کار، فایل‌های صوتی و تصویری، بهبود کیفیت آموزشی، کمک به تعلیم و آماده سازی هر چه بیشتر معلمان، سازمان دهی طرح‌های آموزشی و همگون کردن فرایند آموزشی در تمامی محیط‌های آموزشی می‌باشد» (ص. ۱۹۸). این نویسندگان همچنین بیان کرده‌اند که کتاب‌های حاضر در مقایسه با کتاب‌های پیشین هم سطح خود، از نظر آموزش سنتی دستور زبان فاصله گرفته‌اند و به سمت مهارت محوری گام برداشته‌اند. هرچند هنوز تمرینات مکانیکی و ملالت آور در کتاب مشاهده می‌شود. بر اساس نظریه علوی نیا و زین العابدینی (۱۳۹۴) نگارندگان کتاب به میزان قابل تاملی ضعف‌های موجود مجموعه‌های قبلی را برطرف کرده‌اند اما هنوز کاستی‌هایی در شیوه تنظیم کتاب مشهود است و کتاب در طراحی تمرینات درسی به تنوع بیشتری نیاز دارد.

از آنجا که معلم، دانش آموز و کتاب‌های درسی سه رکن اصلی فرایند تعلیم و تربیت هستند و از این سه رکن کتاب‌های درسی اهمیت ویژه ای دارند (میرزایی و طاهری، ۱۳۹۴) ارزشیابی این کتاب‌ها امری بسیار ضروری است. امید است که تحقیق حاضر در بررسی کلی کتاب‌ها و ارایه نظرات محققان دیگر نقش موثری ایفا کرده باشد.

تشکر و قدردانی: با تشکر از استاد گرانقدرم دکتر یار محمدی که الگوی زندگی نیز بوده است.

منابع

احمدی صفا، م. و فراهانی، م. (۱۳۹۴). پرورش توانش بینا فرهنگی در «پراسپکت یک» بر اساس دیدگاه معلمان زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی. ۱-۲۴.

پیش قدم، ر. و رستمی سرابی، ز. (۱۳۹۴). نقد و بررسی کتاب «انگلیسی پایه هفتم» از دیدگاه مدل تحولی - تفاوت‌های فردی مبتنی بر ارتباط. پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، ۲۵-۴۲.

- خدیر شریبیان، ش.، خیرآبادی، ر.، علوی مقدم، ب.، عنانی سراب، م.، فروزنده شهرکی، ا. و باقری، ن. (۱۳۹۲). *انگلیسی دوره اول متوسطه (هفتم)*. شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.
- رضائی، ا. و رستم بیک نفرشی، آ. (۱۳۹۴). تحلیل متن کتاب زبان انگلیسی هفتم بر مبنای دستور نقش گرای نظام مند هلیدی. ۷۶-۵۹.
- زندمقدم، ا. و رحیمی گل خندان، آ. (۱۳۹۴). بررسی و نقد کتاب نوزبان انگلیسی پایه هفتم» از دیدگاه طرح درس فعالیت محور. پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی، ۱۴(۴)، ۷۷-۱۰۴.
- سلیمی، ا.ع. و تاسه، ی. (۱۳۹۴). کاربرد هوش های چندگانه در کتاب جدید زبان انگلیسی دوره اول متوسطه. پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی. ۱۵(۳)، ۲۱۵-۲۳۰.
- سودمند افشار، ح. (۱۳۹۴). بررسی و نقد کتاب «زبان انگلیسی پایه اول دوره اول متوسطه با تکیه بر جنبه های تحلیل گفتمانی انتقادی: نمود جنسیت و قدرت». پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۵(۳)، ۱۰۵-۱۳۲.
- شاهدی، ش. (۱۳۸۰). بررسی و تعبیه سازوکار تحلیل متن برای متنهای زبان فارسی با عنایت ویژه به چارچوبها و متنهای مهم موجود (پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، ۱۳۸۰).
- علوی نیا، پ. و زین العابدینی، م. (۱۳۹۴). نقدی بر کتاب «زبان هفتم» بر اساس مدل سینور و باشتورکمن. ۱۷۷-۱۵۹.
- میرزایی، ع. و طاهری، ف. (۱۳۹۴). بررسی و نقد کتاب «انگلیسی هفتم» از منظر مهارت دستوری: ارزیابی یک تغییر. پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی، ۱۹۷-۲۱۴.
- یارمحمدی، ل. (۱۳۸۰). تحلیل و نقدی کلی بر کتابهای درسی زبان انگلیسی قبل از دانشگاه. نامه فرهنگستان علوم، ۱۸، ۶۷-۸۰.

- Amerian, M. (1987). A comparative study of the Graded English and the Right Path to English series with regard to content and methodology (M.A. Thesis, Shiraz University, ۱۹۸۷).
- Ansary, H., & Babaii, E. (2002). Universal characteristics of EFL/ESL textbooks: A step towards systematic textbook evaluation. *The Internet TESL Journal*, 8 (2).
- Candlin, C. N., & Breen, M. P. Evaluation, adapting and innovative language teaching materials. In Yorio, K. Perkins and J. Schacter (eds.). *On TESOL 79: The learner in focus*. Washington, D. C.: TESOL.
- Chastain, K. (1971). *The development of modern language skills: Theory of practice*. Philadelphia: Center for Curriculum Development.
- Ellis, R. (1997). The empirical evaluation of language teaching materials. *ELT Journal*, 51(1).
- Sheldon, L. E. (1988). Evaluating ELT textbooks and materials. *ELT Journal*, 42, 237-246.
- Tomlinson, B. (2001c). Materials development. In R. Carter, & D. Nunan (Eds.), *English language teaching materials: Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tucker, C. A. (1975). Evaluating beginning textbooks. *English Teaching Forum*, 13, 355-361.